

حل تمرین درس ۱۵ (کتاب نحو مقدماتی)

پرسش و تمرین

۱. حال و ذو الحال را با ذکر دو مثال تعریف کنید.
  - اسم منصوبی که حالت مفعول یا فاعل را در زمان انجام فعل مشخص می کند.
۲. خبر بر چند قسم است؟ نام ببرید.
  - مفرد، جمله، شبه جمله
۳. حال بر چند قسم است؟ نام ببرید.
  - مفرد، جمله، شبه جمله
۴. جمله "سَهَرَ سَعِيدٌ وَالنَّاسُ نَائِمُونَ" را ترکیب کنید.
  - سَهَرَ: فعل
  - سَعِيدٌ: فاعل
  - وَالنَّاسُ نَائِمُونَ: حال و محلاً منصوب
  - النَّاسُ: مبتدا
  - نَائِمُونَ: خبر
۵. جمله «جَاءَ سَعِيدٌ يَرْكُضُ» را ترکیب کنید.
  - جَاءَ: فعل
  - سَعِيدٌ: فاعل
  - يَرْكُضُ: حال و محلاً منصوب (فاعل «هو» مستتر)
۶. چرا در جمله «جَاءَ رَاكِباً رَجُلٌ» حال مقدم شده است؟
  - زیرا در اینجا ذوالحال نکره است.
۷. فرق تمییز ذات و نسبت چیست؟
  - ذات: از اسم رفع ابهام می کند.
  - نسبت: از جمله رفع ابهام می کند.
۸. اقسام تمییز ذات را با ذکر سه مثال بیان کنید.
  - جواب در ص ۱۱۳ موجود می باشد.
۹. وجوه اشتراك و افتراق حال و تمییز را بنویسید.
  - هر دو نکره و منصوبند.
  - تمییز غالباً مفرد ولی حال، جمله و شبه جمله هم باشد.
  - حال اغلب مشتق ولی تمییز نکره است.

۱۰. کلمه ها، شبه جمله ها و جمله هایی که با خط مشخص شده اند، حال اند. نوع حال و علامت اعراب هر کدام را بنویسید:

(۱) فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا.

- فَرَجَعَ: فعل
- مُوسَىٰ: فاعل و تقدیراً مرفوع (ذوالحال معرفه)
- إِلَىٰ قَوْمِهِ: جار و مجرور
- قَوْمِهِ: م. الیه
- غَضْبَانَ: حال (مفرد) با فتحه و منصوب
- أَسِفًا: حال مفرد (جامد) منصوب

(۲) أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِنِينَ.

- بِسَلَامٍ: حال شبه جمله ۱ و محلاً منصوب
- آمِنِينَ: حال مفرد (مشتق) و منصوب
- (۳) إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا.
- يَدْخُلُونَ: حال جمله و محلاً منصوب
- أَفْوَاجًا: حال مفرد (مشتق) و منصوب

(۴) أَقْمَنَ يَمْشِي مَكْبًا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.

- مَكْبًا: حال مفرد (مشتق) و منصوب
- سَوِيًّا: حال مفرد (مشتق) و منصوب، فتحه

(۵) رسول اکرم ص: إِذَا جَاءَ الْمَوْتُ لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَهُوَ عَلَىٰ هَذِهِ الْحَالَةِ مَاتَ وَهُوَ شَهِيدٌ.

- هُوَ عَلَىٰ هَذِهِ الْحَالَةِ: حال جمله اسمیه، محلاً منصوب
- وَهُوَ شَهِيدٌ: حال، جمله اسمیه و محلاً منصوب

(۶) عَادَ الْجَيْشُ ظَافِرًا وَرَأَيْتُ الْقَائِدَ مَنصُورًا.

- ظَافِرًا: حال مفرد مشتق
- مَنصُورًا: حال مفرد (مشتق)

(۷) حَضَرَ الضُّيُوفُ وَ الْمُضِيْفُ غَائِبٌ.

- وَالْمُضِيْفُ غَائِبٌ: حال جمله اسمیه، محلاً منصوب
- تَأَلَّمَ الطَّائِرُ فِي الْقَفْصِ.
- فِي الْقَفْصِ: حال شبه جمله، محلاً منصوب
- ذَهَبَ الْجَانِي تَحْرُسُهُ الْجُنُودُ.
- تَحْرُسُهُ الْجُنُودُ: حال (جمله فعلیه)، محلاً منصوب

۱۱. اقسام تمییز را در جمله های ذیل تعیین کنید.

(۱) قرآن کریم: وَإِذْ وَاَعَدْنَا مُوسَىٰ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً.

- لَيْلَةً: تمییز ذات و منصوب (عدد)

(۲) قرآن کریم: قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا لَّوْ كَانُوا يَفْقَهُوْنَ.

- حَرًّا: تمییز نسبت در رفع ابهام از جمله

(۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: كَفَى بِالْمَوْتِ وَاِعْظًا.

- وَاِعْظًا: تمییز نسبت

(۴) امام علی علیه السلام: اَعْظَمُ النَّاسِ عِلْمًا اَشَدُّهُمْ حَوْفًا مِنَ اللّٰهِ.

- عِلْمًا: تمییز نسبت

(۵) اَنَا لَا اَمْلِكُ شَيْئًا اَرْضًا وَلَا ذِرَاعًا حَرِيْرًا.

- اَرْضًا: تمییز ذات مساحت

- حَرِيْرًا: تمییز ذات مقدار

(6) دو جمله ذیل را با تعیین اقسام تمییز ترجمه کنید.

• عِنْدَ التَّاجِرِ قِنْطَارٌ صَابُونًا وَ رَطْلٌ لَبَنًا وَ دَرْهَمَانِ مِسْكًَا.

- عِنْدَ التَّاجِرِ: خبر مقدم

- قِنْطَارٌ: پنج من - مبتدای مؤخر

- صَابُونًا: تمییز مقدار

- رَطْلٌ: عطف به قِنْطَارٌ

- لَبَنًا: تمییز ذات

- دَرْهَمَانِ: معطوف به مبتدا

- مِسْكًَا: تمییز

• نزد تاجر ۵ من صابون، سطلی شیر و دو درهم مشک است

• اَلْبُرْتَقَالُ مِنْ اَلَّذِ الْفَاكِهَةِ طَعْمًا وَ اَطْوَلِهَا بَقَاءً وَ اَكْثَرُهَا فَايْدَةً.

- الْبُرْتَقَالُ: مبتدا
- مِنْ أَلَدِّ الْفَاكِهَةِ: خبر شبه جمله
- الْفَاكِهَةُ: م. اليه
- طَعْمًا: تمييز
- وَ: مِنْ محذوف (مِنْ أَطْوَلِهَا) مانند (مِنْ أَلَدِّ)
- أَطْوَلِهَا: عطف به خبر
- أَطْوَلِهَا: م. اليه
- بَقَاءً: تمييز
- أَكْثَرُهَا: خبر برای مبتدای محذوف
- أَكْثَرُهَا: م. اليه
- فَأَيْدَهُ: تمييز
- در حقيقت بوده: (الْبُرْتَقَالُ أَكْثَرُهَا فَأَيْدَهُ)
- پرتقال از لذیذترین میوه ها است از نظر طعمی و ماندگاری اش بیشتر (طولانی ترین از نظر ماندگاری) و بیشترین از لحاظ فایده

حوزه مجاری همدرس طلب